

Kaip dviprasmiški auklėjimo metodai kenkia vaikų raidai

Šiandien mūsų visuomenė susiduria su krize, kurią galėčiau pavadinti „buvimas tėvais“. Dažnai šią krizę pastebiu ir savo darbe, matydama, kaip tėvai siunčia savo vaikams labai skirtingas žinutes, prieštaraujančias viena kitai. Toje žinučių mišrainėje vaikai tikrai pasimeta. Jie pernelyg dažnai gauna „banguojančius“ atsakymus, nes patys tėvai svyruoja tarp kraštutinumų.

Renata KUPŠYTĖ, Klaipėdos pedagoginės psichologinės tarnybos psichologė

Pabaiga. Pradžia „Savaitės eksprese“ Nr. 38(87)

Pagyrimai, kontrolė ir sąlyginė meilė

Dar pavojingesnis yra kitas būdas, kaip tėvai kontroliuoja savo vaikus, – šlovindami vaikus pagyrimais ir naudodami gėdą, bando kontroliuoti gerą ir blogą elgesį. Kai vaikas daro tai, ko iš jo tikisi tėvai, jis apdovanojamas lipduku arba auksine žvaigždute. Daroma prielaida, kad vaikas „gero“ elgesio išmoksta „pats“.

Tačiau iš tikrųjų vaikas išmoksta: „Kai darau būtent tai, ko nori mama ar tėtis, mane apdovanoja ir myli; ir kai aš darau ką nors kita, tai yra blogai ir aš esu blogas.“ Tai vadinama sąlygine meile. Assor ir Roth tyrimai rodo, kad ši meilės taktika naudojama vaiko kontrolei. Jų tyrimų rezultatai įrodo, kad tai kenkia vaikų gebėjimui tapti nepriklausomais, prisiimti atsakomybę už savo klaidas ir būti empatiškais. Laikui bėgant vaikai lipdukus tapatina su savimi. Po kurio laiko, negaudami pagyrimų, jie jaučiasi nesėkmingi, o pagyrimus painioja su meile. Šie vaikai įsitraukia į vidinę kovą, sumažėja jų pasitikėjimas savimi.

Auklėjimo kraštutinumai

Viena vertus, vaikams suteikiama per daug laisvės, kai su vaikais elgiamasi kaip su draugais. Kita vertus, jų autonomija pažeidžiama dėl pernelyg didelės kontrolės ir auklėjimo „daryk, kaip aš sakau“. Dėl to vaikai neturi aiškaus kelio, kuriuo galėtų eiti. Jie susiduria su dilema: nerimauja ir bijo savarankiškai priimti savo sprendimus,

ypač jei jų norai nesutampa su tėvų norais. Šis kelias stabdo savarankiškumo puoselėjimą ir atima pagrindą sveikam, visą gyvenimą trunkančiam, augimui.

Pavyzdžiui, toji ketverių metų mergaitė, kuri nenorėjo avėti batų, vėliau prašė mamos saldainių (juk jai buvo 4!). Ir staiga suaugusiųjų stiliaus diskusijos su mažyle atmosfera išnyko, o mama sujaudintu balsu atsakė: „Žinai, kad prieš vakarienę negausi saldumynų. Kodėl vis klausi? Juk žinai, kad atsakymas yra ne.“ Bet ar tikrai ji žino? Reaguodama į tai mergaitė nuleido galvą ir iš gėdos priglaudė smakrą prie krūtinės.

Vieną minutę mergaitė buvo suaugusi diskusijos partnerė, su kuria buvo tariamasi dėl batukų. Kitą – sugėdinta mažylė. Kaip tokiomis sąlygomis ji išmoks pasitikėti savo norais, kurie galėtų tapti pagrindu mokantis priimti sprendimus? Kaip išmoks atskirti savo norus nuo mamos norų? Nepriklausomybė – tai galėjimas priimti savo sprendimus. Bandydami ir patirdami nesėkmes, vaikai galės atrasti tikrą savo gebėjimų ribas, ugdyt atkaklumą pradėti

iš naujo, ieškoti kitų būdų. Būtent tokia patirtis užaugina kompetentingus, savimi pasitikinčius ir atjaučiančius suaugusiuosius.

Tėvai, kurių reikia mūsų vaikams

Mūsų vaikams reikia mūsų kaip tėvų, kaip mylinčių autoritetų, o ne kaip draugų. Sutelkti visą auklėjimo strategiją ties tuo, kad vaikai būtų laimingi ir mylėtų tėvus, yra pavojinga. Nes augti reiškia kartais būti ir nepatenkintu. Turime leisti jiems būti savimi ir priminti, kad mes nuolat esame šalia jų, nepaisant nieko. Kai vaikai jaučiasi nelaimingi, liūdni, pikti, turime stovėti šalia, o tai daugumai tėvų darosi vis sunkiau.

Mūsų, kaip tėvų, pagrindinis vaidmuo nėra nei padaryti vaikus laimingus, nei valdyti, kontroliuoti jų gyvenimą.

Svarbiausia rasti balansą.

Trumpai tariant, tėvų auklėjimas turi padėti jiems išsiugdyti gebėjimą įveikti gyvenimo kliūtis (jų bus daug) ir išaugti pasitikinčiais, nepriklausomais suaugusiais, galinčiais rūpintis savimi ir kitais. Tai nepavyks, jei vieną akimirką elgsimės su jais kaip su „mažamečiais“, o kitą – kaip su kolegomis.

Ar tėvai nori pakenkti savo vaikams? Žinoma, ne. Tačiau šiame informacijos ir pernelyg išstėtų raidos etapų amžiuje daugelis tėvų pametė tikslą. Norėdami išspręsti šią auklėjimo krizę, turime vengti abiejų kraštutinumų. Tuomet ir vaikai atras savo kelią, kuris bus reikalingas jų asmeniniam klestėjimui.

Parengta pagal Tovah P Klein Ph.D. „America's Parenting Crisis Is Harming Our Children“, Center on the Developing Child at Harvard University „Building the Brain's „Air Traffic Control“; Roth, R Assor, Avi, Niemiec, CP, Ryan, RM, Deci, EL. „The emotional and academic consequences of parental conditional regard: Comparing conditional positive regard, conditional negative regard, and autonomy support as parenting practices.“